

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอ้วในวัดบวรนิเวศวิหาร*

สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์**

บทคัดย่อ

ชาโอ้วเป็นวรรณกรรมจีนอีกเรื่องหนึ่งที่แพร่หลายในไทย นอกจากจะปรากฏเป็นวรรณกรรมเพื่อการอ่านแล้ว ยังปรากฏภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมดังกล่าวทั้งในศาลเจ้าจีน และวัดไทย

วัดบวรนิเวศวิหาร มีภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอ้วทั้งหมด 8 ภาพ คือ 1.ตอนหงอคงบุกบาดาล 2. ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น 3. ตอนหงอคงรบกับมังกร 4. ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อเปียกกาย 5. ตอนเปียกกายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา 6. ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง 7. ตอนหงอคงปราบปีศาจตุ้เจี้ยวซื่อต้าหวัง 8. ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน ภาพปูนปั้นเหล่านี้จัดเป็นตอนสำคัญตามวรรณกรรมและเป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอ้วในวัดบวรนิเวศวิหารมีความสอดคล้องกับภาพเล่าเรื่องที่ปรากฏในสถานที่อื่นๆ และเมื่อนำภาพปูนปั้นเล่าเรื่องดังกล่าวมาเทียบเคียงกับเนื้อเรื่องในวรรณกรรมแล้ว ยังจะพบว่า มีการเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับหงอคงซึ่งเป็นตัวละครหลัก และการเดินทางไปชมพุทวิปของคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกที่ต้องเผชิญกับเหล่าภูตผีปีศาจมากมาย โดยมีหงอคงทำหน้าที่เป็นผู้อารักขาตลอดการเดินทาง นอกจากนั้นแล้ว ภาพเล่าเรื่องชาโอ้วที่ปรากฏในสถานที่ต่างๆ ยังแสดงถึงการรับรู้คุณค่าของวรรณกรรมชาโอ้วในฐานะของเทพนิยาย มากกว่าประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

คำสำคัญ : ชาโอ้ว ภาพปูนปั้น วัดบวรนิเวศวิหาร ศิลปะจีน

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2551

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Stucco of “XIYOUJI” in Wat Bowonniwet Vihara

Surasit Amornwanitsak

Abstract

XIYOUJI is one of the well-known novels in the canon of Chinese literature, which has endured in popularity in Thailand. The story has been depicted in various forms of art e.g. paintings, illustrations, in several Chinese shrines, and Thai temples.

This study shows that around the stupa is established eight stucco reliefs recounting episodes in XIYOUJI: i) Wukong’s journey to the Underworld, ii) Wukong’s battle with Erlangshen, iii) Wukong’s battle with the Dragon, iv) Wukong’s conquest of Zhu Bajie, v) Wukong’s conquest of the demon of Liusha River, vi) Guanyin turning of the Dragon into the Horse carriage for Tang Sanzang, vii) Wukong’s conquest of Dujiaoshi Dawang, viii) the pilgrims crossing of the river on the turtle-back. These reliefs have been arranged following the sequence in the novel.

The way the story is recounted through stucco reliefs in Wat Bowonniwet Vihara is quite similar to those illustrated elsewhere. Like in the novel, the story focuses on the main character, Wukong, and the monk’s pilgrimage to India, in which Wukong is acting as a guard to protect them and fight against demons and evil spirits. Another important implication that can be drawn from this study is that XIYOUJI is perceived more as a fairy tale than historical religious literature.

Keywords : XIYOUJI, stucco reliefs, Wat Bowonniwet Vihara, Chinese art

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ไซอิ๋ว” เป็นวรรณกรรมจีนที่มีคุณค่า ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในหกนิยายโบราณยอดเยี่ยมของจีนสมัยราชวงศ์หมิง-ชิงตามคติของชาวจีน ได้แก่ สามก๊ก (三国演义) ซ้องกั๋ง (水浒传) ไซอิ๋ว (西游记) จินผิงเหมย (金瓶梅) หงโหลวเหมิง (红楼梦) และหฺรูลินไวสี่อ (儒林外史) วรรณกรรมเรื่องนี้กล่าวถึงการเดินทางของพระถังซำจั๋งเพื่อไปอัญเชิญพระไตรปิฎก ระหว่างทางพระถังซำจั๋งต้องเผชิญกับเหล่าปีศาจมากมายที่คอยเข้ามาขัดขวางอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้ศิษย์ทั้ง 3 คน คือ หงคอง ชั่วเจ๋ง เปี้ยก่าย คอยอารักขาคุ่มครองให้การเดินทางไปชมพูทวีปครั้งนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี “ไซอิ๋ว” มีการดำเนินเรื่องที่น่าสนใจ เนื้อเรื่องพลิกแพลงและสนุกสนาน ทั้งเปี่ยมด้วยข้อคิดและปรัชญา ทำให้เป็นเรื่องที่แพร่หลายมากในจีนเรื่องหนึ่ง

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนนั้นมีมาอย่างยาวนาน สันนิษฐานว่า วรรณกรรมเรื่องไซอิ๋วน่าจะแพร่หลายในไทยพร้อมๆ กับการอพยพเข้ามาของชาวจีน ในรูปของมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง งานแปล หรือแม้แต่จิตรกรรมประติมากรรมเป็นต้น

วรรณกรรมไซอิ๋วมีความดีเด่นทั้งภาษาและตัวเนื้อหาที่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัยต่างชื่นชอบ ไซอิ๋วจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวจีนทั้งในประเทศจีนและกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล มักพบภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้ในที่ต่างๆ ตั้งแต่อาคารสถานที่ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลเจ้าจีนมักปรากฏภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วตอนสำคัญๆ อยู่ร่วมกับภาพมงคลจีนต่างๆ ที่น่าสังเกตคือ นอกเหนือจากในศาลเจ้าจีนแล้ว ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วยังปรากฏอยู่ในวัดไทยอีกด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เกิดความนิยมในศิลปะจีนเป็นอย่างสูง งานสถาปัตยกรรมต่างๆ มักมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทย-จีน อีกทั้งยังมีความนิยมนำเนื้อหาจากวรรณกรรมจีนมาสร้างเป็นงานศิลปะประดับตกแต่งในอาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ภาพวาดเล่าเรื่องสามก๊กในพระอุโบสถวัดประเสริฐสุทธาวาส ภาพสลักหินรอบพระอุโบสถวัดพิชัยญาติการาม เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากความนิยมในวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาไทยซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จึงทำให้ความนิยมดังกล่าวมีอิทธิพลต่องานศิลปะแขนงต่างๆ ตามไปด้วย

วัดบวรนิเวศวิหารเป็นวัดสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลที่ 4 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจึงมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทย-จีน และตะวันตกอย่างลง

ตัว¹ ตัวอย่างของศิลปะจีนที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหาร เช่น จิตรกรรมฝาผนังเรื่องสามก๊กภายในพระวิหารเก๋ง ตึกตาศิวาและอาคารตกแต่งในรายละเอียดส่วนอื่นๆ รวมถึงภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหารเล่าเรื่องตอนสำคัญตามวรรณกรรม มีอยู่ด้วยกัน 8 ภาพ ภาพดังกล่าวมีความงดงาม ถูกต้องตามรูปแบบศิลปะจีน เช่นเดียวกับที่ปรากฏในศาลเจ้าจีนทั่วไป เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงความแพร่หลายของวรรณกรรมไซอิ๋วในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาอิทธิพลของวรรณกรรมไซอิ๋วที่มีต่อการสร้างงานศิลปะในวัดไทย และศึกษาถึงความแพร่หลายของวรรณกรรมชิ้นนี้ในสังคมไทยผ่านการอ่านและวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร โดยมุ่งหวังจะให้เป็นที่จุดเริ่มของการวิจัยไซอิ๋วในแวดวงจีนศึกษาในไทย

การศึกษาเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารการศึกษาว่าด้วยภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร ผู้วิจัยพบเอกสารอยู่ 2 ชิ้นด้วยกัน คือ

1. “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” (พ.ศ. 2551) โดยศานติ ภัคดีคำและคณะ

เป็นงานค้นคว้าเรียบเรียงเพื่อจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในการบูรณะพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดบวรนิเวศวิหาร หนังสือเล่มนี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์พระเจดีย์และสิ่งก่อสร้างรายรอบ โดยได้กล่าวถึงภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหารทั้ง 8 ภาพ ในลักษณะของการเล่าเรื่องตามภาพที่ปรากฏเทียบเคียงกับวรรณกรรม

2. บทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” (พ.ศ. 2552) โดย ศานติ-นวรรตน์ ภัคดีคำ

บทความนี้เป็นงานค้นคว้าเรื่อง “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” มาเรียบเรียงในรูปแบบของบทความ ซึ่งเน้นที่การอ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วทั้ง 8 ในวัดบวรนิเวศวิหารเป็นหลักฐานทั้ง 2 ชิ้นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพเล่าเรื่องไซอิ๋ว โดยเน้นที่การอ่านภาพเทียบเคียงกับวรรณกรรมฉบับแปลไทย หากแต่ยังไม่ได้อธิบายถึงบริบทของความแพร่หลายของวรรณกรรมจีน

¹ สันติ เล็กสุขุม, ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) : การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา, (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544), น.195.

ฉบับแปลในสังคมไทย และการปรากฏขึ้นของวรรณกรรมไซอิ๋วในรูปแบบงานศิลปะในวัดไทยที่มีภาพเล่าเรื่องดังกล่าว อีกทั้งยังมีข้อโต้แย้งในการอ่านภาพเล่าเรื่องภาพที่ 7 ตอน “เห้งเจียปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊ก” ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นที่แตกต่างออกไปจากการอ่านภาพของงานทั้ง 2 ชิ้นดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ประดับเก๋งจีนรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร
2. เพื่อศึกษาภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมเรื่องไซอิ๋วให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ประดับเก๋งจีนรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร

สมมติฐานการวิจัย

1. การแปลวรรณกรรมไซอิ๋วเป็นภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่งผลให้เกิดงานศิลปะที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวรรณกรรมไซอิ๋วในวัดไทย นอกเหนือจากที่ปรากฏมาก่อนหน้านั้นแล้วในศาลเจ้าจีน
2. ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหารมาจากเนื้อเรื่องในวรรณกรรมตอนที่ได้รับความนิยม เช่นเดียวกับภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหารเป็นหลัก และใช้ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสถานที่อื่นๆ ได้แก่ ภาพเขียนสีเล่าเรื่องไซอิ๋วบนผนังหอระฆังวัดราชโอรสาราม และภาพเล่าเรื่องในศาลเจ้าจีนในเขตพื้นที่ชุมชนจีนเยาวราช จำนวน 5 ศาลเจ้า ได้แก่ ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าเล่าปุ่นถ้ำกง ศาลเจ้าเห้งเจีย ศาลเจ้าชินปุ่นถ้ำก่ง ศาลเจ้าซิกเซียม้า เป็นกรณีศึกษา

วิธีการวิจัย

1. ในส่วนของการอ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋ว จะใช้วิธีการศึกษาตามแนวทาง “ประติมานวิทยา” ซึ่งเป็นการศึกษาถึงรายละเอียดของภาพเล่าเรื่องว่า ภาพบุคคลหรือตัวละครที่ปรากฏนั้นเป็นใครและเป็นเรื่องราวในตอนใดของวรรณกรรม
2. ในส่วนของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารประเภทต่างๆ ทั้งเอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความ และข้อมูลภาคสนาม นำมาศึกษาเรียบเรียงด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาประวัติวัดบวรนิเวศวิหาร รวมถึงการสร้างและบูรณะแก่งเงินรอบพระเจดีย์ วัดบวรนิเวศวิหาร
2. ศึกษาประวัติและเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องไซอิ๋ว ฉบับแปลภาษาไทยโดยนายตื่น และเทียบวรรณคดีเป็นผู้เรียบเรียง และไซอิ๋วฉบับภาษาจีน
3. ทำการบันทึกภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเขียนสีบนผนังหอรบซ่งวัดราชโอรสาราม และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในศาลเจ้าจีน
4. ศึกษาเปรียบเทียบภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเขียนสีบนผนังหอรบซ่งวัดราชโอรสาราม และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในศาลเจ้าจีน
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับหัวข้อต่างๆ ที่วางไว้
6. สรุปผลการวิจัย
7. เรียบเรียงและจัดพิมพ์เป็นรายงานการวิจัย เพื่อนำเสนอต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร
2. ทำให้ทราบถึงจุดร่วมบางประการของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสถานที่อื่นๆ
3. ได้ทำการเผยแพร่วรรณกรรมไซอิ๋ว ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
4. ได้ทำการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหารไว้เป็นหลักฐานต่อไปในอนาคต ในกรณีที่ภาพปูนปั้นเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะลบเลือน สูญหาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยนี้ใช้ฉบับภาษาจีนของอู๋เจิ้งเอน (吴承恩) เป็นหลักในการอ้างอิง
2. การถอดเสียงภาษาจีนของงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนกลาง (ภาษาแมน ดาริน) ด้วยอักษรวิธีไทยที่ทางสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนด รวมทั้งพิมพ์ตัวอักษรจีนกำกับไว้ในส่วนของดัชนีคำอ่านประกอบงานวิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นในโอกาสต่อไป

3. ชื่อตัวละครเอก 4 คนในวรรณกรรมไซอิ๋ว ได้แก่ พระถังซำจั๋ง หงอคงหรือหึงเจี๋ย ชั่วเจ๋ง และตือปี้ยก่าย ยังคงใช้การอ่านเสียงจีนแต่จืด เนื่องจากเป็นชื่อที่คนไทยคุ้นเคยและรู้จักมากกว่าการอ่านเสียงแบบจีนกลาง (ภาษาจีนแมนดาริน)

วรรณกรรมไซอิ๋วในสังคมไทย

ไซอิ๋วเป็นวรรณกรรมเอกเรื่องหนึ่งของจีน สันนิษฐานว่าแพร่หลายสู่สังคมไทยพร้อมๆ กับการอพยพของชาวจีน ทั้งในรูปแบบของการแสดง เช่น หุ่นละครเล็ก จั้ว นิทานเรื่องเล่า มุขปาฐะ หรือในรูปแบบของวรรณกรรมเอง เกิดเป็นความนิยมทั่วไปไม่เฉพาะกับชาวจีนเท่านั้น

ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมจีนได้รับความนิยมจากชนชั้นสูงเป็นอย่างมากในฐานะหนังสือพงศาวดารและตำราพิชัยสงคราม เช่น สามก๊ก ไซอิ๋ว จึงได้มีการแปลวรรณกรรมจีนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ธรรมเนียมของการเสพวรรณกรรมจีนได้เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือจากการเสพวรรณกรรมเพื่อประโยชน์ในการปกครองบ้านเมือง มาเป็นการเสพวรรณกรรมในฐานะบันเทิงคดี ซึ่งวรรณกรรมไซอิ๋วก็ถูกแปลขึ้นในยุคนี้

ไซอิ๋ว ฉบับภาษาไทย แปลโดย นายตัน ซึ่งเป็นชาวจีน และได้รับการขัดเกลาเป็นภาษาไทย โดย เทียนวรรณ ปัญญาชนคนสำคัญของยุคสมัย หลังจากแปลเป็นภาษาไทยแล้ว วรรณกรรมไซอิ๋วเป็นที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น และได้มีไซอิ๋วสำนวนอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา นอกจากนั้นแล้ว ยังมีตีความเชิงพุทธปรัชญาอีกด้วย เนื่องจากเนื้อเรื่องกล่าวถึงการไปอัธยเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋ง และการเดินทางไปในครั้งนั้นต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย เหมือนชีวิตที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการจึงจะบรรลุซึ่งมรรคผล การปรากฏขึ้นของผู้ร่วมเดินทางก็ล้วนตีความได้ว่า เป็นตัวแทนของ โลกะ โทสะ โมหะ ที่ต้องมี ศีล สมาธิ และปัญญา ในการควบคุมความชั่วเหล่านี้ การตีความเชิงพุทธปรัชญานี้ คงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรากฏขึ้นของภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดไทย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสังคมไทย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น พบได้มากตามอาคารสถานที่ที่มีโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม หรือ มีการตกแต่งตามแบบศิลปะจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลเจ้าจีน ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนจีน และเป็นที่ใช้สำหรับสั่งสอนหรือปลูกฝังความคิดตีความเชื่อ รวมถึงวิถีประเพณีปฏิบัติของชาวจีนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยปกติแล้ว ในศาลเจ้าจีนมักมีการใช้ภาพจิตรกรรมประติมากรรมมาตกแต่ง เหมือนกับภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทย ที่

มักวาดภาพทศชาติชาดก ก็เพื่ออยากสื่อให้ผู้คนที่มากราบไหว้พระได้เห็นภาพที่มีเนื้อหากินใจ ผ่างด้วยข้อคิด เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงตน

ภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมไซอิ๋วที่ปรากฏตามศาลเจ้าจีน มักจะปรากฏภาพเล่าเรื่องเพียงภาพเดียว จากตอนใดตอนหนึ่งของวรรณกรรม และมีตัวละครเอกครบทุกตัวในภาพนั้นๆ (ยกเว้นในกรณีที่เป็นศาลเจ้าแห่งเจีย ซึ่งมีหอคองเป็นเทพประธานของศาล มักจะพบภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมไซอิ๋วมากกว่าหนึ่งภาพ และเน้นที่วีรกรรมของหอคองในเชิงสรรเสริญ) การใช้ฉากที่มีตัวละครเอกครบทุกตัวน่าจะเป็นธรรมเนียมของการสร้างภาพจากวรรณกรรมไซอิ๋วตามความเข้าใจของช่างจีน การเลือกตอนสำคัญเพียงตอนเดียว เป็นเหมือนการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อันได้แก่ ตัวละคร ภารกิจของตัวละคร และแก่นของเรื่องซึ่งก็คือ การเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกนั่นเอง และยังอาจจะรวมถึงคติธรรมที่สำคัญของวรรณกรรมไซอิ๋ว นั่นคือ ความเพียร ความอดุสหาะ

จากการสำรวจภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมไซอิ๋วในศาลเจ้าจีนจำนวน 5 ศาลเจ้า พบภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมไซอิ๋ว ได้แก่ ตอนหอคองอาละวาดสวรรค์ (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองปราบปีศาจกระดูกขาว (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองรบกับปีศาจวัวและองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าโจวซือกง), ตอนพระพาพระถังซำจั๋งข้ามฝาก (ศาลเจ้าเล่าปุนเก๋ากัง และ ศาลเจ้าซินปุ่นเก๋ากัง) และตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน (ศาลเจ้าซิกเซี่ยม้า)

นอกจากที่จะปรากฏในศาลเจ้าจีนแล้ว ยังพบว่า ในวัดไทยที่มีโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมแบบจีน (แบบพระราชนิยม) ยังมีการใช้เนื้อหาของวรรณกรรมจีนมาสร้างงานศิลปะเพื่อประดับตกแต่งรวมอยู่ด้วย จากการสำรวจพบว่า มีวัดไทยจำนวน 2 วัด ที่มีการนำเนื้อเรื่องจากวรรณกรรมไซอิ๋วมาใช้เป็นงานศิลปะเพื่อการตกแต่ง คือ วัดราชโอรสาราม และวัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดราชโอรสาราม เป็นภาพเขียนสีประดับหอรระฆัง มีอยู่ด้วยกัน 5 ภาพ ได้แก่ ภาพ ตอนกำเนิดหอคอง, ตอนหอคองรบกับเหล่าเทพสวรรค์, ตอนหอคองปราบปีศาจตุ๊กตาดำหวัง, ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน และ ตอนหอคองได้บ่วงมงคด

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร

วัดบวรนิเวศวิหารเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร เนื่องด้วยเป็นวัดสำคัญของพระนคร จึงได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์อยู่ตลอดเวลา ปุชนิยมสถานต่างๆ ภายในวัดจึงมีรูปแบบศิลปะที่แตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละยุคสมัย ทั้งแบบไทยประเพณี แบบตะวันตก และแบบศิลปะจีนอันเป็นรูปแบบที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 รวมอยู่ด้วย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นภาพปูนปั้นนูนต่ำและระบายสีประดับบนผนังด้านนอกของเก๋งจีนรอบพระเจดีย์ใหญ่ มีอยู่ด้วยกัน 8 ภาพ แต่ละภาพมีขนาดเท่าๆ กัน นับเป็นภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดไทยที่มีความงามและสมบูรณ์อย่างมาก จากการอ่านภาพชุดดังกล่าวแบ่งออกตามเนื้อหาได้ดังนี้ คือ

ภาพที่ 1

ตอนหงอคงบุกบาดาล

ด้านซ้ายเป็นภาพหงอคงสวมชุดเกราะทอง หมวกทองคำปีกหงส์และรองเท้าใยบัว ถือกระบองวิเศษเหาะอยู่บนเมฆ ส่วนทางขวาของภาพเป็นพญามังกรและเหล่าบริวาร โดยในมือบริวารเต่าถือธงที่มีอักษรจีนว่า “ตง” (东) แปลว่า ตะวันออก ซึ่งก็หมายถึงพญามังกรประจำทิศบูรพานั่นเอง

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์หลังจากหงอคงถูกพระอาจารย์ผู้ดี (菩提祖师) ขับไล่ออกจากสำนักจึงกลับไปอาศัยอยู่ ณ เขาฮวกั่ว (花果山) จนมีอยู่วันหนึ่งหงอคงอยากได้อาวุธคู่ใจ วารนตร์ใหญ่ จึงแนะนำให้ไปหาที่มหาสมุทรตะวันออก ว่าแล้วหงอคงก็กระโดดลงไปในกระแสน้ำไปยังเมืองบาดาลเพื่อขออาวุธจากพญามังกรเจ้าสมุทรแห่งทะเลตะวันออก เมื่อถึงวังบาดาล หงอคงได้แผลงฤทธิ์ต่าง ๆ นานา พญามังกรจึงแนะนำให้หงอคงไปเอาแท่งเหล็กวิเศษที่จมอยู่ในกลางใจทะเล เพื่อนำมาเป็นอาวุธคู่กาย ให้ชื่อว่า “หฺรูอิ๋จิ้นกู่บัง” (如意金箍棒) แปลได้ว่า “กระบองวิเศษสมปรารถนา” หงอคงเมื่อได้กระบองวิเศษแล้ว ก็ยังขอเครื่องประดับแต่งตัวอีก พญามังกรหมดปัญญาจึงตีกลองตีระฆังเรียกพญามังกรน้องทั้งสามที่ดูแลทะเลทั้ง ๓ ทิศมาเพื่อปรึกษาหารือกัน ท้ายสุดได้มอบชุดเกราะทอง

หมวกทองคำปีกหงส์และรองเท้าใยบัวให้แก่หงอคง เมื่อหงอคงได้ของดังประสงค์แล้วจึงกลับไปยัง
เขาสวากั๋ว²

ภาพที่ 2

ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น

ด้านซ้ายเป็นภาพหงอคงสวมชุดเกราะ มือขวาทือกระบองวิเศษ ตรงกลางเป็นภาพสุนัขคู่ใจ
ของเทพเอ๋อร์หลังเส้น (二郎神) ส่วนทางขวาของภาพคือเทพเอ๋อร์หลังเส้น ซึ่งเป็นนั้ดดาของมหาเทพ
อี๋วี่หวงซ่งตี้ (玉皇上帝) ลักษณะพิเศษของเทพองค์นี้คือมีดวงตาที่ 3 อยู่กึ่งกลางของหน้าผาก

ภาพนี้เป็นภาพเหตุการณ์หลังจากที่หงอคงอาละวาดบาดาล นรกและสวรรค์แล้ว อี๋วี่หวง
ซ่งตี้ทรงมีพระบัญชาให้เหล่าเทพสวรรค์ลงไปจับตัวหงอคงมาลงโทษ แต่ก็ไม่มีใครสู้หงอคงได้ ความ
ทราบถึงพระโพธิสัตว์กวนอิม พระองค์จึงแนะนำให้อี๋วี่หวงซ่งตี้มีพระบัญชาแต่งตั้งให้ เอ๋อร์หลังเส้น
เป็นแม่ทัพในครั้งนี้ เอ๋อร์หลังเส้นและหงอคงต่างแปลงกายเพื่อต่อสู้กันอยู่นาน แต่ก็ไม่มีผลแพ้ชนะ
พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงได้กล่าวกับไท่ซั้งเหล่าจวิน (太上老君) ว่าจะช่วยเทพ เอ๋อร์หลังเส้นอีกแรง
โดยจะใช้แจกัณวิเศษขว้างลงไปให้ถูกศีรษะของหงอคง แต่ไท่ซั้งเหล่าจวินเกรงว่าแจกัณวิเศษจะตก
แตก จึงหยิบบ่วงทองคำขว้างลงไปในจังหวะที่หงอคงไม่ทันระวังตัว บ่วงนั้นก็พุ่งตรงลงศีรษะของหงอ
คง เทพเอ๋อร์หลังเส้นและเหล่าเทพสวรรค์จึงจับหงอคงได้³

² Wu Cheng'en, 吴承恩著《西游记》第29-32页，人民文学出版社1997年版。

³同上，第64-71页。

ภาพที่ 3

ตอนหงอคงรบกับมังกกร

ด้านซ้ายของภาพเป็นรูปมังกกรขึ้นจากน้ำเพื่อรบกับหงอคงที่อยู่ในมือถือกระบองวิเศษ และมีพระถังซำจั๋งยืนอยู่ข้างๆ

ภาพเหตุการณ์นี้เป็นตอนหลังจากพระถังซำจั๋งได้รับหงอคงเป็นศิษย์แล้ว ทั้งสองได้เดินทางมุ่งตรงสู่ชมพูทวีปเพื่อไปอัญเชิญพระไตรปิฎก เมื่อมาถึงหุบเขาเสอผาน (蛇盘山) เห็นบึงน้ำกว้างใหญ่อยู่ข้างหน้า พระถังซำจั๋งจึงเดินเข้าไปริมฝั่งบึงเพื่อพิจารณาดู ทันใดนั้นเองมังกกรร้ายได้ตรงเข้ามาจะทำร้าย หงอคงช่วยไว้ได้ทัน แต่ม้าคู่กายถูกมังกกรร้ายกลืนกินลงไปทั้งตัว หงอคงโกรธมาก แล้วทั้งคู่ก็ได้ต่อสู้กันอยู่นาน⁴

⁴同上，第177-180页。

ภาพที่ 4

ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อเปี้ยก่าย

ด้านซ้ายคือสตรีที่หงอคงแปลงกายเพื่อหลอกให้ปีศาจตื้อเปี้ยก่ายหลงกล ถัดมาคือปีศาจตื้อเปี้ยก่าย ดูได้จากจมูกที่มีลักษณะเหมือนจมูกหมู ส่วนบุคคลที่ขี่เมฆคือหงอคง

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ตอนที่หงอคงได้ปราบมังกรเรียบร้อยแล้ว ก็เดินทางไปถึงหมู่บ้านเกาเหล่าจวง (高老庄) เมืองอูซื่อจั้งกั๋ว (乌斯藏国) หงอคงและพระถังซำจั๋งได้ทราบที่บ้านของเกาไท่กง (高太公) มีปีศาจตัวหนึ่งได้แปลงกายเพื่อหลอกบุตรสาวนาม ชู่หยลัน (翠兰) ไปเป็นภรรยา แต่อยู่กินกันไม่นาน รูปเดิมของปีศาจก็ถูกเปิดเผยออกมา คือ มีรูปร่างคล้ายหมู เมื่อเกาไท่กงทราบว่หงอคงมีฤทธิ์จึงขอความช่วยเหลือ หงอคงจึงได้ออกอุบายให้กับเกาไท่กง เพื่อช่วยบุตรสาวชู่หยลัน โดยที่ตนจะแปลงกายเป็นชู่หยลันแทน เพื่อปราบปีศาจตนนี้⁵

⁵同上，第216-225页。

ภาพที่ 5

ตอนเปียกกายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา

ด้านซ้ายของภาพคือปีศาจชั่วเจ๋งที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำหลิวซา(流沙河) กำลังสู้รบกับตือเปียกกาย โดยมีหงอคงเฝ้าดูอย่างใจจดใจจ่อ

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ที่คณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกได้เดินทางถึงแม่น้ำหลิวซา ในแม่น้ำนี้มีปีศาจตนหนึ่งอาศัยอยู่ เดิมทีเป็นเทพบนสวรรค์แต่ทำความผิดที่ทำแค้นแก้วเจียรไนแตก จึงต้องโทษมารับกรรม ณ แม่น้ำแห่งนี้ เมื่อพระถึงขำจ้งและคณะได้เดินทางผ่านมาจึงเข้าทำร้ายเพื่อหวังกินเนื้อเป็นอาหาร หงอคงและตือเปียกกายจึงได้สู้กับปีศาจอย่างสุดกำลัง โดยตือเปียกกายลงไปในน้ำ เพื่อหลอกให้ปีศาจขึ้นมาสู้บนบก และมีหงอคงอยู่บนริมฝั่งเพื่อช่วยอีกแรง⁶

⁶同上，第261-268页。

ภาพที่ 6

ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกม้งกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง

ด้านซ้ายของภาพคือพระโพธิสัตว์กวนอิม ถัดมาคือม้าม้งกรที่กำลังถูกหองคกงจูงขึ้นจากน้ำ โดยมีพระถังซำจั๋งยืนอยู่ข้างๆ

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากภาพที่ 3 ตอนหองคกรพบกับม้งกร กล่าวคือ หลังจากที่ม้งกรได้กลิ่นกินม้าพาหนะของพระถังซำจั๋งไปแล้ว หองคกรได้เข้าสู้รบ เพื่อให้คืนม้ามา แต่หองคกรก็ไม่สามารถทำอะไรกับม้งกรได้ จึงได้เรียกพระภูมีเจ้าที่มาสอบถาม และได้ทราบว่าพระโพธิสัตว์กวนอิมได้เอาม้งกรตัวหนึ่งมาไว้ในบึงแห่งนี้ เมื่อหองคกรทราบ จึงได้เหาะไปหาพระโพธิสัตว์กวนอิมเพื่อขอความช่วยเหลือ เมื่อพระโพธิสัตว์กวนอิมมาถึงได้สั่งให้เจียตี้ (揭諦) ไปที่ริมบึงร้องเรียกให้ม้งกรขึ้นมาหา จากนั้นพระโพธิสัตว์กวนอิมได้ร้ายคาถาให้ม้งกรแปลงเป็นม้าขาว และรับสั่งให้ตั้งใจจดทน เมื่อสำเร็จการนี้จะได้หมดสิ้นเวรกรรม ม้งกรน้อมรับคำสั่ง พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงเรียกหองคกรมาสั่งให้พาม้าม้งกรไปให้พระถังซำจั๋ง แล้วพระองค์ก็กลับไปยังหนานไห่ (南海)⁷

⁷ 同上，第180-184页。

ภาพที่ 7

ตอนหงอคงปราบปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวัง

ด้านซ้ายของภาพคือปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวัง (独角兕大王) แปลได้ความว่า “ปีศาจแรดคนเดียว” ซึ่งเป็นสมญานามของปีศาจตนนี้ตอนที่หนีลงมายังโลกมนุษย์ ตรงกลางคือหงอคงกำลังทำท่าค้ำหน้า ส่วนทางขวาเป็นภาพเทพไท่ซั้งเหล่าจวินกำลังถือเชือกจูงจุมูกปีศาจแรดคนเดียวอยู่ เดิมทีแล้วปีศาจตัวนี้คือควายพาหนะของเทพไท่ซั้งเหล่าจวิน

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์หลังจากที่พระถังซำจั๋งและคณะได้เดินทางถึงเขาจินโตว (金山兜山) ที่นั่นมีปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวังอาละวาด พระถังซำจั๋งถูกปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวังจับไป หงอคงไปช่วยแต่สู้แรงปีศาจไม่ได้ จึงไปเข้าเฝ้าพระหฺรูไหล (如来佛祖) พระองค์ได้ทรงแนะนำให้ไปเข้าเฝ้าองค์เทพไท่ซั้งเหล่าจวิน ณ วิมานหลี่เฮียน (离恨天) เมื่อไท่ซั้งเหล่าจวินไปตรวจสอบ ก็พบว่าควายของตนหายไปตัวหนึ่ง เหลือแต่เด็กเลี้ยงควายนอนหลับอยู่ เมื่อถามก็ได้ความว่าเด็กคนนั้นกินยาจินตาน (金丹) เข้าไปเม็ดหนึ่งก็หลับไป ปีศาจควายจึงหนีลงมาอาละวาดบนโลกมนุษย์ ไ่ซั้งเหล่าจวินเมื่อทราบความแล้วก็รีบลงมาปราบ ได้ใช้ห้วงวิเศษจินกั๋งจู้ (金钢琢) เจาะไปที่จุมูกควาย เอาเชือกผูกร้อยเข้ากับห้วงวิเศษ จากนั้นจึงกล่าวอำลาเหล่าเทพและเขียนทิ้งหลาย แล้วขึ้นนั่งบนหลังควายเหาะกลับบนสวรรค์ชั้นหลี่เฮียน⁸

⁸同上，第608-642页。

ภาพที่ 8

ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน

ด้านซ้ายของภาพคือขัวเจ๋งกำลังแบกคัมภีร์พระไตรปิฎก ต่อมาคือพระถังซำจั๋ง ม้ามังกกร คือ โป๊ยกาย และหงอคง ส่วนทางขวาคือเตาวิเศษที่มารอคณะผู้เดินทางอัญเชิญพระไตรปิฎก เพื่อจะพาข้ามแม่น้ำทางเทียน (通天河)

เหตุการณ์นี้เป็นตอนที่พระถังซำจั๋งและศิษย์ได้คัมภีร์พระไตรปิฎกแล้ว และกำลังเดินทางกลับดินแดนต้าถัง (大唐) เมื่อถึงแม่น้ำทางเทียน เตาวิเศษที่เคยรับพระถังซำจั๋งและศิษย์ข้ามแม่น้ำตอนขาไปชมพู่ทวิปได้มาช่วยพาข้ามแม่น้ำทางเทียนอีกครั้ง เมื่อใกล้ถึงฝั่งเตาวิเศษได้ถามพระถังซำจั๋งถึงเรื่องการได้กลับเป็นมนุษย์ของตน ที่เคยขอให้พระถังซำจั๋งไปถามพระพุทธองค์ แต่พระถังซำจั๋งหลงลืม เพราะมัวนึกถึงแต่เรื่องพระไตรปิฎก ฝ่ายเตาวิเศษเมื่อรู้ว่าพระถังซำจั๋งคงไม่ได้ถามให้ จึงสลดที่หนึ่งแล้วมุดลงน้ำไป⁹

การวิเคราะห์ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋ว

1. การวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร

ก. ประเด็นเรื่องการเรียงลำดับภาพ

⁹同上，第1180-1184页。

การวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่วัดบวรนิเวศวิหารนี้ เป็นการกำหนดกรอบการอ่านภาพไว้ล่วงหน้าโดยอิงการลำดับเหตุการณ์ตามวรรณกรรม เนื่องจากภาพแต่ละภาพไม่ได้กำกับหมายเลขหรือมีสัญลักษณ์บอกไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ภาพปูนปั้นที่บริเวณบันไดทางขึ้นพระเจดีย์ ซึ่งเป็นภาพหงอคงบุกบาดาลเป็นภาพลำดับที่ 1 เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ลำดับแรกตามในวรรณกรรมแล้วเวียนตามเข็มนาฬิกาหรือทักซิณาวฏ

จากการวิจัยพบว่า ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจีนรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร มีลำดับภาพที่ไม่ตรงตามเนื้อเรื่องในฉบับภาษาจีน มีรายละเอียดตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3

ตารางเทียบตอนที่ปรากฏในภาพปูนปั้นกับตอนตามวรรณกรรม

ภาพที่	ชื่อตอน	บทที่ (ตาม ฉบับภาษาจีน)
	ตอนหงอคงบุกบาดาล	3
	ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น	6
	ตอนหงอคงรบกับมังกร	15
	ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อไ้ยก่าย	18
	ตอนไ้ยก่ายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวงษา	22
	ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง	15
	ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อเจียวชื่อต้าหวัง	50 - 52
	ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน	99

จะเห็นว่าภาพที่ 6 เป็นภาพที่มีเนื้อความต่อเนื่องกับภาพที่ 3 คือเมื่อหงอคงเข้ารบกับมังกรแล้วแต่ก็สู้ไม่ได้ จึงเข้าเฝ้าพระโพธิสัตว์กวนอิม ท่านจึงได้เสด็จมาและเสกมังกรให้เป็นม้าพาหนะให้กับพระ

ถึงข้างจึงได้ใช้ในการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นถ้าจะเรียงให้ถูกต้องตรงตามเนื้อเรื่องไขว้ ฉบับภาษาจีนควรจะเรียงดังนี้คือ ภาพ 1-2-3-6-4-5-7-8¹⁰

การเรียงลำดับภาพที่ไม่ตรงตามเนื้อเรื่องในวรรณกรรมเป็นสิ่งที่พบเห็นอยู่ทั่วไป เช่นในกรณีภาพเล่าเรื่องสามก๊กในพระอุโบสถวัดประเสริฐสุทธาวาส ก็ยังปรากฏข้อผิดพลาดของภาพลำดับเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่องอยู่หลายภาพด้วยกัน¹¹

ในกรณีของภาพเล่าเรื่องไขว้ในวัดบวรนิเวศวิหาร หากตัดเรื่องของการใส่ลำดับภาพโดยกำหนดภาพต้นออกไป จะเห็นได้ว่าภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับแก่งเงิน เป็นภาพจากตอนสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งในกรณีดังกล่าว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเรียงลำดับให้ถูกต้องตามวรรณกรรมก็ได้ เราจะพบวิธีการลำดับเหตุการณ์ที่ไม่ตรงกับวรรณกรรมอีกหลายแห่ง เช่น ภาพสลักหินเล่าเรื่องสามก๊กที่วัดพิชัยญาติการาม ภาพวาดเล่าเรื่องห้องสินที่แก่งเงินนุกิจราชบริหาร ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร หรือแม้แต่ภาพวาดเล่าเรื่องไขว้ระดับหอระฆังที่ วัดราชโอรสาราม ก็ไม่ได้เรียงลำดับเหตุการณ์ตรงตามวรรณกรรมเช่นกัน มีความเป็นไปได้ว่า ช่างผู้สร้างอาจจะสื่อถึงตอนที่สำคัญๆ มากกว่าที่จะตั้งใจเล่าเรื่องเหตุการณ์ตรงตามวรรณกรรมอย่างครบถ้วน เพราะว่าข้อจำกัดของพื้นที่ จึงเน้นที่ตัวบุคคลสำคัญของเรื่อง หรือ ตอนที่แพร่หลายของวรรณกรรมนั้นๆ แทน

ข. ประเด็นเรื่องการอ่านภาพที่ 7 ตอนหงอคงปราบปีศาจตู้เจี้ยวชื่อดำหวัง

จากการอ่านภาพเล่าเรื่องไขว้ในวัดบวรนิเวศวิหารทั้ง 8 ภาพ ผู้วิจัยพบว่า คำอ่านของภาพที่ 7 ซึ่งปรากฏในหนังสือ “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” และบทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับแก่งเงินรอบระเบียงพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” กับคำอ่านของผู้วิจัยแตกต่างกัน เป็นเนื้อความในคนละตอน กล่าวคือ ผู้วิจัยอ่านวิเคราะห์เป็นภาพตอน “หงอคงปราบปีศาจตู้เจี้ยว

¹⁰ แต่ในหนังสือ “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” และบทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับแก่งเงินรอบระเบียงพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” ซึ่งได้ศึกษาและอ่านภาพเล่าเรื่องไขว้ชุดนี้ไว้ด้วยเช่นกันนั้น ในหนังสือและบทความดังกล่าวได้จัดทำแผนผังแสดงตำแหน่งของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ โดยเรียงลำดับแสดงตำแหน่งภาพเหมือนกับในงานวิจัยฉบับนี้ หากแต่ในขั้นตอนของการอ่านภาพนั้น หนังสือและบทความดังกล่าวใช้วิธีการอ่านภาพโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ไปตามวรรณกรรม ซึ่งไม่ตรงกับถาวรวัตถุที่ปรากฏอยู่ กล่าวคือจะเรียงและอ่านภาพตามลำดับดังนี้ 1-2-3-6-4-5-7-8 ทำให้คำอ่านของภาพนั้น มีลำดับเนื้อเรื่องถูกต้องตรงตามวรรณกรรม แต่ไม่ตรงกับแผนผังของภาพที่ได้แสดงไว้ อ่านเพิ่มเติมใน วัดบวรนิเวศวิหาร, สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุรวัฒน์), 2551.

¹¹ ชูพล เอื้อชูวงศ์, “สามก๊กจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส” (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548), น. 254 - 255.

ชื่อต้าหวัง” แต่ในหนังสือและบทความดังกล่าว ระบุว่า เป็นภาพตอน “เหิงเจียปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊ก” โดยได้อ่านภาพนั้นว่า

...ในภาพทางซ้ายเป็นปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กซึ่งกลายร่างเป็นกวาง ถัดมาคือเหิงเจียซึ่งปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กได้ ถัดมาทางขวาคือท่านเซียนน้ำก๊กแขนงชอกวางไปเลี้ยงอย่างเดิม เนื่องจากแต่เดิมปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กเป็นกวางพาหนะของท่านเซียนน้ำก๊กแขนง ต่อมาได้หลบหนีมาอยู่ที่ถ้ำเซ่งฮวยจิ่ง เป็นสมัครพรรคพวกกับนางเสือบลา เลี้ยงนางเสือบลาเป็นบุตรสาว แล้วพาไปถวายเจ้าเมืองบีเปียงก๊กด้วยหวังคิดร้ายฆ่าคนในเมืองนี้ เมื่อพระถังซำจั๋งพร้อมด้วยศิษย์มาถึง ได้รู้เหตุจึงกำจัดตาเฒ่าเซียงก๊กและนางเสือบลา ฝ่ายตาเฒ่าเซียงก๊กได้กลับคืนร่างเป็นกวาง ท่านเซียนน้ำก๊กแขนงจึงมาชอกวางกลับไปเลี้ยงดังเดิม...¹²

การอ่านภาพนั้นสามารถอ่านได้หลายอย่างตามที่คุณผู้อ่านเข้าใจในตัวบรรณกรรม ไซอิ๋วเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อความค่อนข้างยาว จึงอาจจะทำให้การอ่านภาพแตกต่างกันไปบ้าง ถือเป็นเรื่องธรรมดา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า ภาพที่ 7 เป็นภาพตอน “หงอคงปราบปีศาจตุ้เจียวชื่อต้าหวัง” เนื่องจากเมื่อดูองค์ประกอบของภาพดังกล่าวแล้ว ภาพสัตว์ที่ปรากฏมีความคล้ายควายหรือวัวมากกว่ากวาง จึงน่าจะได้แก่ปีศาจตุ้เจียวชื่อต้าหวังซึ่งมีร่างเป็นควาย จากหนังสืออธิบายภาพคัมภีร์ซานไห่ ได้กล่าวถึงสัตว์ประหลาดในตำนาน “ชื่อ” (兕) ไว้ว่า “เป็นสัตว์คล้ายควาย ตัวดำ มีนอเดี่ยว”¹³

¹² ศานติ-นวรรตน์ ภักดีคำ, “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับกำแพงเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร,” ศิลปวัฒนธรรม 30(สิงหาคม 2552) : 128. และ วัดบวรนิเวศวิหาร, สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุริยวัฒน์, 2551), น. 94.

¹³ Ma Changyi, 马昌仪著《古本山海经图说》第43页, 山东画报出版社2001年版。

ภาพที่ 9

ภาพ ชื่อ

ที่มา : Ma Changyi, 马昌仪著《古本山海经图说》第44页, 山东画报出版社2001年版。

นอกจากนั้นแล้วควายยังเป็นพาหนะของเทพไท่ซั่งเหล่าจวินหรืออีกนามที่คนไทยรู้จักกันดีคือ เล่าจื้อ หรือ เหล่าจื่อ (老子) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10

เหล่าจื้อขี่ควาย

ที่มา : <http://www.npm.gov.tw/exh94/form9407/images/001_05.jpg>

ภาพที่ 11

เหล่าจื้อขี่ควาย ภาพเขียนสีบนผนังแก่งจินนุกิจราชบริหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

จากภาพข้างต้นจะเห็นว่า ควายเป็นพาหนะของเทพไท่ซั้งเหล่าจวิน ไม่ว่าจะควายนั้นจะมีสองขาหรือมีเขาเดี่ยวเหมือนแรดก็ตาม ล้วนสื่อความหมายถึงพาหนะของเทพไท่ซั้งเหล่าจวินทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วภาพตอนดังกล่าวยังปรากฏเป็นภาพเขียนสีเล่าเรื่องไซอิ๋วบนผนังหอระฆังวัดราชโอรสารามอีกด้วย

ภาพที่ 12

หอคองปราบปีศาจตุ๋นเจียวชื่อต้าหวัง ในวัดราชโอรสารามปี พ.ศ. 2549

จะเห็นว่าภาพของคงคราบปีศาจผู้เฒ่าชื่อต้าหวังในวัดราชโอรสารามมีองค์ประกอบคล้ายกับวัดบวรนิเวศวิหารมาก คือมีหงอคงกำลังนั่งคุกเข่าค้ำบัพเทโพซึ่งเหล่าจวิน ปีศาจควายถูกสนตะพาย ที่เหมือนกัน แต่ภาพของวัดราชโอรสารามมีเด็กเลี้ยงควายเพิ่มเติมเข้ามา จึงให้รายละเอียดที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เด็กเลี้ยงควายที่ปรากฏในภาพ คือเด็กเลี้ยงควายที่กินยาจินตนาเข้าไปแล้วหลับไป ทำให้ปีศาจควายลงมาอาละวาดบนโลกมนุษย์

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในหนังสือ “ไซอิ๋ว” ฉบับแปลภาษาไทย มีภาพและคำบรรยายภาพตัวละครสำคัญของวรรณกรรมรวมอยู่ด้วย หนึ่งในนั้นเป็นภาพของ ตาเฒ่าเซียงก๊ก ซึ่งให้รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กตนนี้เดิมกำเนิดเป็นกวาง เป็นสัตว์พาหนะสำหรับท่านเซียนนํ้าก๊กแซกุนซบซี้ มันหลบหนีท่านลงมาไปสำนักอยู่ที่ถ้ำเซ่งฮวยจึง เป็นสมัครพรรคพวกกับนางเสื่อปลา เลี้ยงนางเสื่อปลาเป็นบุตรสาว แปลงกายเป็นมนุษย์รูปร่างงามสะอาด สำอองตา พาไปถวายเจ้าเมืองปีเปี้ยก๊กคอยคิดร้าย ฆ่าคนในเมืองปีเปี้ยก๊ก ครั้นเวลาที่พระถังซำจั๋งกับสามเณรมาถึง ได้รู้เหตุ เหง่เจียจึงกำจัดตาเฒ่าเซียงก๊กกับนางเสื่อปลาเสีย ฝ่ายตาเฒ่าเซียงก๊กก็กลายเป็นกวางไป ท่านนํ้าก๊กแซกุนขอเอากวางไปเลี้ยงไว้เอยังเดิม¹⁴

ภาพที่ 13

ภาพตาเฒ่าเซียงก๊ก

ที่มา : ไซอิ๋ว. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547.

¹⁴ ไซอิ๋ว, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547), น. 631.

จากคำอธิบายและภาพประกอบดังกล่าว เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าปีศาจตาเดมาเซียงก็ก็คือกวางพาหนะขององค์เทพน้ำก๊กแซกุนที่แปลงร่างมา ซึ่งเมื่อเทียบกับภาพสัตว์ที่ปรากฏในภาพปูนปั้นภาพที่ 7 แล้ว จะยังเห็นถึงลักษณะที่แตกต่างกัน ภาพดังกล่าวจึงควรเป็นภาพเล่าเรื่องตอนหงอคงปราบปีศาจตู้เจียวชื่อต้าหวัง และสัตว์ที่เห็นในภาพคือร่างเดิมของปีศาจที่เป็นควาย มากกว่าจะเป็นกวางในตอนหึงเจียปราบปีศาจตาเดมาเซียงก็ก

2. การวิเคราะห์ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสังคมไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร กับภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสถานที่อื่น โดยเทียบเคียงกับเนื้อหาตามวรรณกรรม พบว่า

ตารางที่ 4

แสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาของภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสังคมไทย

ชื่อตอน	บทที่ (ตามฉบับ ภาษาจีน)	วัดบวรนิเวศ วิหาร	วัดราช โอรสาราม	ศาลเจ้า
ตอนกำเนิดหงอคง	1	×	√	×
ตอนหงอคงบุกบาดาล	3	√	×	×
ตอนหงอคงรบกับเทพเข็รหลังเส้น (วัดบวรนิเวศวิหาร) กับภาพตอนหงอคงรบกับเหล่าเทพสวรรค์ (วัดราชโอรสาราม) ซึ่งเป็นตอนเกี่ยวกับหงอคงอาละวาดสวรรค์	5 - 6	√	√	√
ตอนหงอคงได้บัวมณฑล	14	×	√	×
ตอนหงอคงรบกับมังกกร	15	√	×	×
ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง	15	√	×	×
ตอนหงอคงปราบปีศาจต้อเปียก่าย	18	√	×	×
ตอนเปียก่ายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา	22	√	×	×
ตอนหงอคงปราบปีศาจกระดูกขาว	27	×	×	√
ตอนหงอคงปราบปีศาจตู้เจียวชื่อต้าหวัง	50 - 52	√	√	×

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาของภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสังคมไทย

ชื่อตอน	บทที่ (ตามฉบับ ภาษาจีน)	วัดบวร นิเวศ วิหาร	วัดราช โอรสาราม	ศาลเจ้า
ตอนหงอคงรบกับปีศาจวัวและองค์หญิง พัดเหล็ก (ศาลเจ้าโจวซือกง) กับภาพ ตอนหงอคงรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าเหิงเจีย) ซึ่งเป็นตอนที่เกี่ยวกับ หงอคงไปเยี่ยมพัดจากองค์หญิงพัดเหล็ก เพื่อใช้ในการดับไฟในภูเขาแห่งเปลวไฟ	59-61	×	×	√
ตอนพระพาพระถังซำจั๋งข้ามผาก	98	×	×	√
ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญ พระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน	99	√	√	√

จากตารางข้างต้นจะพบว่า ภาพเล่าเรื่องตอนหงอคงอาละวาดสวรรค์ และ ตอนเต่าวิเศษพา
คณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน เป็นภาพที่ปรากฏทั้งในวัดไทยและศาลเจ้าจีน ทั้ง 2
ตอนนับได้ว่าเป็นตอนที่สำคัญของเนื้อเรื่อง ตอนหงอคงอาละวาดสวรรค์ คือการเล่าถึงความกล้า
หาญของหงอคงซึ่งเป็นตัวเอกของวรรณกรรมที่ทาบกับบรรดาเทพชั้นสูง โดยอ้างอิงอิทธิอันชอบธรรมที่
บุคคลผู้ซึ่งมีความสามารถจะดำรงตำแหน่งผู้นำ ส่วนในตอนที่เต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎก
ข้ามแม่น้ำทางเทียน กล่าวถึงเคราะห์กรรมครั้งสุดท้ายของการเดินทางไปยังอัญเชิญพระไตรปิฎก เป็น
จุดสิ้นสุดของภารกิจอันยิ่งใหญ่ ที่เหล่าคณะผู้เดินทางได้ร่วมกันฝ่าฟัน จัดเป็น 2 ตอนที่ได้รับความนิยม

บทประพันธ์ไซอิ๋วมีทั้งหมด 100 บท หากดูจากโครงสร้างใหญ่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง
ด้วยกัน

ช่วงที่ 1 เกี่ยวกับกำเนิดหงอคง หงอคงค่านับอาจารย์ หงอคงอาละวาดบาดาล นรกและ
สวรรค์ พระพุทธองค์ปราบหงอคง

ช่วงที่ 2 เกี่ยวกับกำเนิดพระถังซำจั๋งและปฐมเหตุของการอัญเชิญพระไตรปิฎก

ช่วงที่ 3 เกี่ยวกับการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋ง หงคอง ใฝ่กาย และซัวเจ๋ง ที่ต้องพบกับเหล่ามารผจญตลอดการเดินทาง

เมื่อนำภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วของทั้งจากวัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม และจากศาลเจ้าจีน มาแจกแจงจะสามารถแบ่งได้ตามโครงสร้างใหญ่ของวรรณกรรม มีรายละเอียดตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5

ตารางเปรียบเทียบภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วกับโครงสร้างของเนื้อเรื่องในวรรณกรรม

ช่วงที่	ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋ว	สถานที่
1	ตอนกำเนิดหงคอง ตอนหงคองนุกบาศาล ตอนหงคองรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น ตอนหงคองรบกับเหล่าเทพสวรรค์ ตอนหงคองอาละวาดสวรรค์	วัดราชโอรสาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าหั่งเจี๋ย
2	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
3	ตอนหงคองได้บ่วงมงคล ตอนหงคองรบกับมังกง ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกงเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง ตอนหงคองปราบปีศาจคือใฝ่กาย ตอนใฝ่กายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา ตอนหงคองปราบปีศาจกระดุกขาว ตอนหงคองปราบปีศาจตุ๋เจี๋ยชื่อต้าหวัง ตอนหงคองรบกับปีศาจวัวและองค์หญิงพัดเหล็ก ตอนหงคองรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก ตอนพระพาพระถังซำจั๋งข้ามผาก ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน	วัดราชโอรสาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร ศาลเจ้าหั่งเจี๋ย วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าหั่งเจี๋ย ศาลเจ้าเล่าปุ่นถ้ำก่ง ศาลเจ้าชินปุ่นถ้ำก่ง วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าซิกเซี้ยม้า

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 1 เกี่ยวกับการกำเนิด หงอคง หงอคงคำนำบอาจารย์ หงอคงอาละวาดบาดาล นรก และสวรรค์มีอยู่ด้วยกัน 5 ภาพ ส่วน ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 2 ไม่มีปรากฏทั้งวัดไทยและศาลเจ้าจีน ในขณะที่ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 3 ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋งที่ต้องพบกับเหล่ามารผจญ ตลอดการเดินทาง มีจำนวนมากถึง 11 ภาพ

ข้อควรสังเกตประการหนึ่ง คือ เรื่องราวของวรรณกรรมไซอิ๋วในช่วงที่ 2 ที่มีเนื้อหาอิงอยู่กับ เหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์โดยเป็นตอนที่กล่าวถึงพระถังซำจั๋งและสาเหตุของการเดินทางไป ชมพูทวีปเพื่ออัญเชิญพระไตรปิฎก¹⁵ แต่กลับไม่ปรากฏภาพเล่าเรื่องในเนื้อหาช่วงนี้เลย ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเนื้อหาในช่วงที่ 2 นี้ไม่ได้มีการกล่าวถึงตัวละครเอกหงอคงแม้แต่บ่อย วรรณกรรมไซอิ๋วถึงแม้ว่าจะนำเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์มาเขียนเป็นนิยาย แต่นิยายเรื่องนี้มีตัวเอกคือหงอคง ไม่ใช่พระถังซำจั๋งแต่อย่างใด วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นการสร้างตำนานของเทพเจ้าแห่งเจียโดยแท้

สรุป

เมื่อพิจารณาภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหารกับโครงสร้างของวรรณกรรมไซอิ๋วก็จะพบว่า ภาพเล่าเรื่องชุดดังกล่าว มิได้ต้องการบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์จริงของพระถังซำจั๋ง หากแต่เน้นที่เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ของตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งก็คือ หงอคง เหตุปัจจัยเหล่านี้คงเนื่องด้วยความคุ้นเคยของช่างผู้สร้างที่นิยมในตอนที่เกี่ยวข้องกับหงอคงเป็นหลัก และส่วนหนึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบการเสพวรรณกรรมแปลจีนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากในฐานะตำราประวัติศาสตร์ ตำราพิชัยสงคราม เปลี่ยนมาเป็นการเสพวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า วรรณกรรมไซอิ๋วในการรับรู้ของผู้คนทั่วไปจึงไม่ใช่พงศาวดารหรือประวัติศาสตร์พุทธศาสนาที่มีเจตนาบอกเล่าเรื่องราวในอดีต หรือเพื่อใช้อบรมสั่งสอนพุทธปรีชาญาณ หากแต่เป็นวรรณกรรมแนวเทพนิยายที่ใช้โครงเรื่องตามช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ นั่นเอง

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นภาพเล่าเรื่องที่มีความงดงาม ทั้งจากองค์ประกอบทางศิลปะของภาพเอง และยิ่งด้วยความที่ได้รับการบูรณะให้สมบูรณ์ตลอดมา ภาพปูน

¹⁵ เนื้อหาในตอนกำเนิดพระถังซำจั๋งซึ่งเป็นตอนแรกของช่วงที่ 2 นี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในแวดวงวรรณกรรมว่า มีมาแต่เดิมหรือถูกเพิ่มขึ้นในภายหลัง

ปูนปั้นเล่าเรื่องชุดนี้ นอกจากจะเป็นประจักษ์พยานที่สะท้อนให้เห็นถึงความแพร่หลายของศิลปะเซิ้งช่างจีนในไทยแล้ว ยังสะท้อนถึงความแพร่หลายของของวรรณกรรมจีนในไทยอีกด้วย

References

ภาษาไทย

ชูพล เอื้อชูวงศ์. “สามก๊ก”จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาราวาส.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

บวรนิเวศวิหาร, วัด. สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุรวัฒน์, 2551.

สันติ เล็กสุขุม. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย(ฉบับย่อ) : การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544.

सानติ-นวรรตน์ ภักดีคำ. “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับกำแพงเงินรอบระเบียงพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” ศิลปวัฒนธรรม 30(สิงหาคม 2552) : 128.

ไซอิ๋ว. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547.

ภาษาจีน

Ma Changyi. 马昌仪著 : 《古本山海经图说》, 济南: 山东画报出版社2001年版。

Wu Cheng'en. 吴承恩著 : 《西游记》, 北京: 人民文学出版社1997年版。

